

Skriftlige redegørelser:

Socialministerens redegørelse af 3/12 85 om forholdene for personer med handicap.

(Redegørelse nr. R 5).

Socialministeren (Elsebeth Kock-Petersen):

Indledning

Regeringens målsætning i indsatsen over for personer med handicap er, at hver enkelt får en tilværelse så nær det normale som muligt.

Dette omfatter mulighederne for familieleven, for uddannelse og beskæftigelse, for at få bolig og for at kunne deltage i kulturlivet, i fritidsaktiviteter m.v.

Handicappolitik er derfor ikke alene et spørgsmål om problemer i social regie. Handicappolitik er samfundspolitik. Problemerne må bearbejdes og løses inden for den sektor, hvor de opstår.

Udgangspunktet for regeringens arbejde på handicapområdet er, at den enkelte borger skal have størst mulig indflydelse på sin egen tilværelse, og at personer med handicap selv eller gennem deres organisationer aktivt deltager i udviklingen. Det er nødvendigt med et bredt udbud af forskellige former for hjælp fra det offentlige side, for at integrationen af personer med handicap skal lykkes. Når det er nødvendigt med hjælp fra samfundets side, er det vigtigt, at man sætter sig ind i den enkelte borgers situation, og at hjælpen bygger på tillid og respekt for den, der har behov for hjælp.

Men vi må passe på, at vi ikke umyndiggør den handicappede i al vor omsorg. Det er vigtigt, at også den, der har brug for hjælpen, deltager aktivt i processen og får en forståelse for, at han eller hun også har egne kræfter at bygge på.

Ligeledes må vi passe på, at den nye teknologi aldrig bliver en erstatning for menneskelig kontakt.

Danmark støtter fuldt ud de bestræbelser, der i øjeblikket udfoldes i FN's menneskerettighedskommissions regie for at sikre rettighederne for personer med handicap, såvel civile og politiske som sociale, økonomiske eller kulturelle.

Regeringen lægger megen vægt på, at bestræbelserne for at integrere personer med

handicap i samfundet fortsætter, og at der fortsat arbejdes videre i retning af at sikre personer med handicap en ligestilling inden for alle områder af samfundet.

På denne baggrund ønsker jeg at give en redegørelse om de skridt, der inden for forskellige sektorer er taget for at lette integrationen af personer med handicap i samfundet.

Samtidig vil jeg omtale arbejdet i det centrale handicapråd, der nu har virket i 5 år.

1. Det centrale handicapråd.

Det centrale handicapråd, som blev nedsat i forbindelse med udlægningen i 1980, har til opgave at følge udviklingen.

Handicaprådet skal følge og vurdere vilkårene i samfundet for personer med handicap, og rådet kan tage initiativer og fremsætte forslag til ændringer på områder, der berører levevilkårene for disse personer.

Alle centrale myndigheder kan rådføre sig med handicaprådet i disse anliggender, og det er blevet praksis, at de fleste fagministerier indhenter udtalelser fra rådet i sager, som indeholder problemer for personer med handicap.

Rådet er sammensat af repræsentanter for handicaporganisationerne samt repræsentanter for de statslige, de amtskommunale og de kommunale myndigheder. Herudover er der til rådet knyttet en række sagkyndige vedrørende henholdsvis boligforhold, regionalplanlægning, trafikforhold, arbejdsmiljø, social- og sundhedsforhold samt uddannelses- og beskæftigelsesforhold.

Dette skal igen ses som udtryk for, at handicapproblemer skal løses inden for den sektor, hvor de opstår.

Handicaprådet har derfor haft mulighed for – og benyttet sig af – at gøre sin indflydelse gældende på en lang række områder. Som eksempler kan nævnes:

Ændringer af pensionslovgivningen og bistandsloven.

Undervisningsministeriets administration af specialundervisning, herunder uddannelse af tolke.

Handicappedes forhold til arbejdsmarkedet.

Forbedring af reglerne om den kollektive befording af personer med handicap.

Kommunikation, herunder oprettelse af skrivetelefon.

[Socialministeren]

Trafiksikkerhed.

Magtanvendelse på de psykiatriske sygehuse.

Ændringer i bygningsreglementet af 1977 og bygningsreglementet for små huse.

Forbedring af adgangsforholdene til offentlige kontorer, læger m.v.

Overførelsen af statens bibliotek og trykkeri for blinde til kulturministeriet.

Oprettelse af et kontaktoorgan, der skal fungere som et forum for den teknologiske sektor og følge udviklingen på området.

2. Det sociale område.

Gennem pensionslovgivningen sikres personer med handicap et eksistensgrundlag.

I takt med udviklingen inden for de forskellige sektorer skifter den øvrige sociale indsats imidlertid karakter. Fra at være det absolutte tyngdepunkt, hvorfra al hjælp og støtte til personer med handicap udgik, må de sociale myndigheders opgaver i dag betragtes som et supplement, der sikrer den enkeltes livsudfoldelse, så længe de generelle samfundstilbud ikke slår til.

Rådgivning og vejledning samt bistand i øvrigt.

Det er primærkommunerne, som efter bilstandslovens § 28 er forpligtede til at yde bl.a. personer med handicap rådgivning og vejledning. Råder den enkelte kommune ikke over den nødvendige ekspertise, er amtskommunen efter bilstandslovens § 29 forpligtet til at stille en sådan ekspertise til rådighed for kommunerne eller klienten. I visse tilfælde varetages den amtskommunale forpligtelse fra lands- eller landsdelsdækkende specialinstitutioner.

Som et supplement til denne rådgivning er der herudover under socialstyrelsen ansat en række specialkonsulenter for døve, blinde, tunghøre, vanføre og psykisk udviklingshæmmede.

Vejledningen af forældre til børn med handicap og arbejdet med at sørge for, at indsatsen over for små børn kommer i gang så tidligt som muligt er intensiveret. På dette område har der i de seneste år været en stor interesse at spore i alle kredse og hos alle myndigheder.

I vejledningen af unge og voksne bestræber man sig på så vidt muligt at undgå opta-

gelse på institution og i stedet sørge for, at personer med handicap kan flytte fra forældrehjem eller institution til eget hjem eller bofællesskab. Skal disse bestræbelser lykkes, er det nødvendigt, at der kan gives de pågældende tilstrækkelig støtte i deres nye hjem. Hjælpen kan ydes såvel efter bilstandslovens regler om bofællesskab som efter reglerne om hjemmehjælp. I ganske særlige tilfælde kan der ydes støtte til privat antaget pleje-, overvågnings- og ledsagepersonale efter bilstandslovens § 48, stk. 3.

Institutionsophold m.v.

Efter særforborgens udlægning pr. 1. januar 1980 er der sket en fortsættelse af udflytningen fra de store institutioner til mindre institutioner, til bofællesskaber og til egen bolig.

Der er en positiv udvikling i retning af, at flere og flere kommuner arbejder henimod at kunne give personer med vidtgående psykiske eller fysiske handicap boligmuligheder i lokalsamfundet, men der vil fortsat være behov for institutionstilbud af kortere eller længere varighed til personer, der har brug for mere indgående støtte, end der kan ydes under private boligformer.

I institutionstilbudet indgår også de psykiatriske plejehjem under sygehusvæsenet (de såkaldte H-plejehjem), der pr. 1. januar 1987 overføres fra indenrigsministeriets til socialministeriets område.

Opholdstilbud for børn og unge.

Man forsøger i videst muligt omfang at støtte familien til at beholde barnet hjemme, i fornødent omfang med støtte efter bilstandslovens § 48 og tilbud om aflastningsophold. Dette skyldes bl.a. en større erkendelse af, at jo tidligere der sættes ind over for barnet og familien, desto større er effekten. Den tidlige opsporing gennem udvidet vejledningstilbud afspejler sig bl.a. på aldersfordelingen af børn i særlige daginstitutioner for børn og unge med handicap, hvor børnegruppen 0-2 år er vokset fra 8,7 pct. i 1980 til 15 pct. i 1985. Er anbringelsen uden for hjemmet uundgåelig, suppleres institutionstilbudene nu i stigende grad med tilbud om døgnophold i medfør af bilstandslovens § 66. Opholdsstederne kan være traditionelle plejefamilier, socialpædagogiske kollektiver m.v.

[Socialministeren]

Der er i de seneste år set eksempler på, at der er oprettet opholdssteder specielt med sigte på at modtage børn med handicap. Det drejer sig især om tilbud til psykisk udviklingshæmmede børn og psykotiske børn.

Opholdstilbud for voksne.

Fra 1. januar 1985 kan de sociale udvalg også tilbyde personer over 18 år med vidtgående fysiske eller psykiske handicap ophold i bofællesskaber, idet der er sket en udvidelse af bistandslovens § 68.

Efter lovændringen har de sociale udvalg mulighed for at yde bistand til fællesfaciliteter og nødvendig medhjælp i bofællesskaber, hvor beboerne betragtes som selvstændigt boende. Beboerne får udbetalt deres pension og skal selv afholde øvrige udgifter til deres almindelige husførelse.

I forbindelse med den udslusning, som fra begyndelsen af 1970'erne har fundet sted fra de store institutioner, har det vist sig, at bofællesskaber er en hensigtsmæssig boligform for psykisk handicappede, både for personer, som tidligere har haft ophold på institution, og for personer, som tidligere har været hjemmeboende.

Udviklingen omkring udflytning fra og dermed reduktion af de store institutioner for psykisk udviklingshæmmede, opførelse af mindre institutionsenheder og udflytning til egen bolig er således fortsat ved, at der er skabt alternative bomiljøer efter den enkeltes behov.

I udviklingen af beboernes selvstændighed søges det at gøre beboerne klart, at de aktivt har indflydelse på deres eget liv, blandt andet ved, at de skal være med til at tage så mange beslutninger og afgørelser som muligt.

Herudover påregnes gennemført ændringer i bistandslovens bestemmelser om servicetilbud til ældre, herunder om betaling for modtagelse af ydelser. Det forventes at ske i konsekvens af forventet ny lovgivning under boligministeriet om opførelse og finansiering af ældreboliger til erstatning af de hidtil anvendte regler om plejehjem, beskyttede boliger, kommunale pensionistboliger og lette kollektivboliger.

Selv om de påtænkte ændringer mere direkte sigter til de ældres forhold, vil de også få betydning for en del yngre personer med handicap, ikke alene for den persongruppe,

der opholder sig i de almindelige plejehjem, men også for dem, for hvem det er nødvendigt at etablere andre særlige bolig- og servicetilbud, herunder særlige plejehjem for yngre. Ikke mindst for den sidstnævnte persongrups kan det have stor betydning, hvis den mere generelle boligforsyning kan dække deres boligbehov, således at den øvrige bistand ligesom til andre hjemmeboende kan udmåles i forhold til den enkeltes behov. Herved undgås den umyndiggørelse, der ligger i, at institutionsbeboeren tvinges til at modtage hele »servicepakken«, uanset om pågældende har brug for hele pakken eller ej.

Boligområdet.

Der arbejdes fortsat med at gøre byggeriet mere handicapvenligt.

I forbindelse med den forenkling af bygge-lovgivningen, som småhusreglementet er udtryk for, er der indledt et samarbejde med handicaporganisationerne om udarbejdelse af et oplysningsmateriale, hvor krav til handicapvenlige løsninger får en væsentlig plads.

Inden for det almenyttige byggeri udfoldes store bestræbelser for at integrere de ældre og personer med handicap. Der bygges således hvert år 3.000-4.000 boliger, som er egnede for personer med handicap - dvs. langt flere end de 1.000, som er fastsat som minimum i boligbyggeriloven. Hertil kommer, at handicapvenligt tæt-lavt byggeri i øvrigt vinder større og større udbredelse på bekostning af etagebyggeriet.

Endvidere opfører flere boligselskaber etageboliger med elevator, uden at de fastsatte rammebeløb overskrides.

I forbindelse med en konkurrence om fleksible unge-ældre-boliger er et væsentligt element at få ideer og forslag til, hvorledes elevatorinstallation hensigtsmæssigt kan ske, således at byggeri kan gøres mere handicapvenligt.

På baggrund af regeringens overvejelser om en ny ældreboliglovgivning vil der blive stillet forslag om, at nyopførte ældreboliger med hensyn til planløsning og adgangsforhold indrettes således, at de er kørestolsegne- de. Dette vil også blive tilstræbt ved indretning af eksisterende beboelsesejendomme til ældreboliger.

[Socialministeren]

Der vil desuden blive stillet forslag om en tilføjelse til byfornyelseslovens § 3 af en norm om, at byfornyeede beboelsesejendomme kan gøres ældre- og handicapegnede eller forberedes hertil med støtte fra byfornyelsesmidlerne.

Beskæftigelse/aktivitet.

Arbejdsministeriet nedsatte i 1981 et udvalg: »De handicappede og Arbejdsmarkedet« (Svend Jensen-udvalget). Udvalget har i august i år afgivet betænkning til arbejdsministeren. Betænkningen indeholder en række forslag til forbedring af de handicappedes beskæftigelsesmuligheder, herunder forslag til ændrede udmålingsregler for hjælp efter bistandslovens § 42. Forslagene er taget op til vurdering i forbindelse med opfølgningen af kontanthjælpsforsøget. Endvidere henstiller et flertal i udvalget, at visse begrænsede revalideringsforanstaltninger efter bistandslovens §§ 42 og 91, f.eks. tillæring/omskoling og arbejdsstræning ligestilles med almindeligt lønarbejde, således at arbejdsforholdet kan give adgang til optagelse i A-kasse og i givet fald medregnes som arbejde ved udbetaling af dagpenge. Udvalget har opstillet en egentlig model for en sådan ordning. Regeringen vil nu tage stilling til de forskellige forslag, der er indeholdt i betænkningen. To af udvalgets indstillinger behandles allerede i arbejdsministeriet. Det drejer sig om udvalgets forslag om iværksættelse af en landsdækkende forsøgsordning vedrørende personlig assistance i forbindelse med erhvervsudøvelse til personer med handicap samt en revision af cirkulære om fortrinsadgang for invaliderede til visse offentligt regulerede beskæftigelser.

Hovedbudskabet i betænkningen er behovet for bedre samarbejde mellem undervisnings-, social- og arbejdsmarkedssektoren, og efter arbejdsministerens opfattelse er der behov for at få afprøvet forskellige koordineringsmodeller.

I 1982 er den bestående adgang for invaliderede til placering i beskyttede enkeltpladser efter bistandslovens § 91 udvidet fra kun at gælde placeringer i den offentlige sektor til også at omfatte beskæftigelse i privat erhverv. Denne udvidelse er blevet meget positivt modtaget i amter og kommuner, og antallet af beskyttede enkeltpladser i det private

erhverv har i de sidste år været i betydelig stigning.

I 1981 blev der under socialstyrelsen nedsat en arbejdsgruppe, der skulle pege på nogle rimelige beskæftigelses- eller værkstedsforanstaltninger for voksne psykisk udviklingshæmmede. Arbejdsgruppen afgav rapport i sommeren 1982 med titlen »Aktivitet – Beskæftigelse – Udvikling«.

I beskæftigelsesrapporten er bestående aktiviteter kortlagt og analyseret, herunder de barrierer, som har ligget til grund for en vis stagnation på området. Rapporten har været stærkt efterspurgt af amtskommuner, kommuner og institutioner for handicappede.

Denne rapport følges nu op med en rapport om fritidsaktiviteter, »Fritid – Kultur – Livskvalitet«, der indeholder et idékatalog, som forventes at medvirke til, at fritidsmulighederne udbygges i den kommunale regie.

Der er i Århus kommune et flerårigt projekt i gang om handicappedes totale integration. Projektet, som primært handler om effektiv forebyggelse og afhjælpning af følgerne efter ulykker gennem koordinering af hjælpeforanstaltninger, er den danske del af et net af projekter i alle 10 EF-lande, hvortil der ydes støtte af den europæiske socialfond.

Hjælpe midler.

En bred forsyning med hjælpemidler er en af forudsætningerne for, at et stigende antal personer med handicap har været i stand til at klare et job og bo i egen lejlighed. For at fremme denne udvikling ophævede regeringen i 1984 den i 1981 fastsatte bestemmelse om betaling for hjælpemidler.

Fremskridtene i den nye teknologi og bl.a. etableringen af amtskommunale hjælpemiddelcentraler har fremmet udviklingen af flere og bedre hjælpemidler.

For kommuner og amter, der varetager hjælpemiddelforsyningen, og for mennesker med handicap er det af største betydning, at man gennem en teknisk og funktionel prøvning dokumenterer, at hjælpemidlerne er hensigtsmæssige og sikre.

En af socialministeriet nedsat arbejdsgruppe er ved at kortlægge, hvor og hvordan prøveaktiviteterne med hensyn til de mange forskellige hjælpemiddeltyper foregår, men ansvaret for prøvningsvirksomheden påhviler

[Socialministeren]

Dansk Hjælpemiddel Institut, der fra 1. juli 1985 videreføres af amtskommunerne som led i rådgivningsforpligtelsen efter bistandslovens § 29.

Da en effektiv og uafhængig information om hjælpemidler er nødvendig for at sikre, at offentlige institutioner, men også personer med handicap og ældre, kender til udbuddet af gode og sikre hjælpemidler, er der opbygget en hjælpemiddelinformation i form af et informationssystem af løblade med oplysninger om egenskaber og kvalitet for ca. 1.700 forskellige produkter. Informationen, der nu videreføres af Dansk Hjælpemiddel Institut, vil efterhånden blive integreret i et nordisk dataregister over hjælpemidler, der sælges i Danmark og i de andre nordiske lande.

Det er vigtigt, at tilbuddet om hjælpemidler er nøje samordnet med sygehusvæsenets tilbud om behandlingsredskaber.

For at fremme denne samordning til gavn også for personer med handicap vil indenrigsministeren gennemføre de nødvendige ændringer af de gældende regler om de behandlingsredskaber, der stilles til rådighed af sygehusvæsenet.

De svageste grupper.

Et udvalg under socialstyrelsen vedrørende planlægningsgrundlaget for de lands- og landsdelsdækkende specialinstitutioner og -funktioner for personer med vidtgående fysiske eller psykiske handicap er fulgt op af en møderække mellem socialministeriet, undervisningsministeriet, indenrigsministeriet, De samvirkende Invalideorganisationer samt de kommunale organisationer. Møderne skal på en praktisk måde udbygge det eksisterende samarbejde mellem de berørte ministerier.

Møderne skal tjene til støtte for den statslige formidlingsfunktion og vejledning m.v. samt for den fornødne tværministerielle samordning på områderne og til at udbygge kontakten til og samarbejdet med kommuner og amtskommuner samt institutionerne på disse tværgående specialområder.

I 1982 nedsattes under socialstyrelsen en arbejdsgruppe til undersøgelse af døvblindes forhold.

I 1984 udsendte arbejdsgruppen sin første delrapport, »Døvblinde i Danmark«, der omhandler problemerne omkring bo- og be-

skæftigelsestilbud til døvblindfødte over 23 år og landsdækkende specialrådgivning for unge døvblindfødte.

Arbejdsgruppen påregner at udsende 2. delrapport i begyndelsen af 1986, omhandlende den øvrige voksenproblematik, bl.a. problemerne vedrørende tolke, ledsagere og kontaktpersoner samt forældrevejledning.

I september 1984 startede på Dronninglund Slot for første gang en uddannelse for medarbejdere fra hele Norden, der arbejder med døvblinde.

Socialstyrelsen nedsatte i 1982 et udvalg, der skal tage stilling til behovet for lukkede institutioner for psykisk udviklingshæmmede. I den tidligere åndssvageforsorg er der kun to lukkede institutioner tilbage med i alt 27 pladser af de 7 lukkede institutioner med 94 pladser, som fandtes ved udlægningen.

Udvalget har i 1983 afgivet 1. delrapport, hvori udvalgsflertallet anbefaler, at de sidste 2 lukkede institutioner åbnes, da de personer, som er anbragt dér på grund af behov for behandling, lige så godt kan modtages og behandles på åbne institutioner.

Udvalget arbejder nu med spørgsmålet om, hvorvidt der er behov for lukkede institutioner til voksne psykisk udviklingshæmmede lovovertrædere.

Forsøg og udvikling.

Af socialstyrelsens forsøgsmidler er der i 1984 ydet støtte til 6 og i 1985 til 16 forsøg vedrørende personer med handicap.

Forsøgene er ydet over et bredt spektrum. Forsøgene vedrører såvel børn som voksne og er spredt over flere handicapgrupper. Støtte er ydet til offentlige og private institutioner, til veletablerede private organisationer – herunder handicaporganisationer – og til mere midlertidige grupper.

Med det forbehold, der følger af det forholdsvis beskedne antal støttede forsøg, kan udledes, at forsøgene grupperer sig omkring nogle hovedemner således:

- Tidlig indsats for børn med handicap.
- Støtte til børn og unge med handicap omkring undervisning m.v.
- Tiltag omkring erhvervmæssig revalidering.
- Afinstitutionalisering – overgang fra institution til socialt netværksarbejde.

[Socialministeren]

– Fritidsaktiviteter for mennesker med handicap.

3. Teknologiens betydning i forhold til handicappede

Teknologien har skabt nye muligheder for mennesker med handicap.

F.eks. er der til svært bevægelseshæmmede med talehandicap eller til bevægelseshæmmede helt uden tale udviklet dansk dataudstyr, der gør det muligt for dem at kommunikere. Dette dataudstyr er endnu på prøvestadiet.

Stærkt synshæmmede har nu adgang til elektronisk tekstforstørrelsesudstyr og fra årsskiftet 1985/86 etableres en skrivetelefontjeneste for døve.

Man må dog samtidig erkende, at teknologien også kan skabe problemer for de ca. 10 pct. af Danmarks befolkning, der har et handicap under en eller anden form, f.eks. truer brugen af skærmterminaler med at lukke blinde ude fra mange arbejdspladser. Imidlertid gøres der nu en indsats for via anvendelse af en talende skærmterminal at modvirke denne uheldige udvikling for blinde.

Problemet er i dag at sikre, at de personer, der er med til at videreudvikle teknologien, også er opmærksomme på de handicappedes forhold, således at udstyr er tilgængeligt for flest muligt, hvorved man kan begrænse udvikling af specialudstyr for personer med handicap i videst muligt omfang.

Det centrale handicapråd og socialstyrelsen nedsatte i 1984 en kontaktgruppe om informationsteknologi og handicap, der skal følge udviklingen på området og foreslå foranstaltninger, der dels sikrer, at også personer med handicap får del i det almindelige fremskridt, dels peger på behovet for, at der udvikles nye hjælpemidler, hvor det almindelige grej ikke kan gøres handicapegnet.

Handicaprådet har opfordret til, at der inden for det teknologiske udviklingsprogram – eventuelt med støtte fra private organisationer og institutter – sker en intensiveret indsats for at inddrage handicap- og ældresektoren.

Industriministeren har støttet, at de handicappedes organisationer, ligesom andre interessegrupper gør det, danner en gruppe, med hvilken teknologirådet og teknologistyrelsen kan kommunikere om konkrete aktiviteter, f.eks. projekter af fælles interesse. En sådan

kontaktflade vil være værdifuld ikke blot i forbindelse med det teknologiske udviklingsprogram, men med hele det langt bredere aktivitetsområde, som teknologistyrelsen beskæftiger sig med.

Det centrale handicapråd tager snarest kontakt med teknologistyrelsen med henblik på en drøftelse af konkrete aktiviteter.

4. Trafik og kommunikation

Ministeriet for offentlige arbejder udsendte i november 1983 rapporten »Handicappedes vilkår i institutioner og virksomheder, der beskæftiger sig med trafik og kommunikation«.

En opfølgning af rapporten viser, at der er eller vil blive gennemført en lang række handicapforanstaltninger, hvoraf de dominerende er nivellering af kantstene, køreramper, opførelse af handiapertoiletter og parkeringspladser, handicapvenlig indretning af nye tog og busser m.v.

HT og Storstrøms amtskommunes Trafik-selskab (STS) tilbyder kørsel for personer, der på grund af deres handicap ikke kan benytte offentlige trafikmidler. I HT er kørselsordningen under udbygning.

Justitsministeriet har fastsat regler om parkeringslempelser m.v. for alvorligt gangbesværede trafikanter, jfr. cirkulæreskrivelse af 11. maj 1983.

Der bygges ikke mere posthuse eller banegårde, uden at disse er gjort nemt tilgængelige for personer med handicap samt forsyndede med handiapertoiletter, hvor toiletfaciliteter er påkrævet. Ved samtlige ombygninger af posthuse og banegårde er tilsvarende foranstaltninger gjort obligatoriske. Ministeren for offentlige arbejder har givet de nødvendige ombygninger til adgangsforhold til posthuse prioritet over igangsættelse af nybyggeri. Opstilling af handiapertoiletter vil være tilendebragt på motorvejsnettet i 1986 og på hovedvejsnettet i 1988.

Herudover har ministeriet for offentlige arbejder nedsat et udvalg, som har til opgave at overveje, om det ved fælles administration og/eller samdrift m.v. ville være muligt at opnå rationalisering og forbedring i de specielle befordringstilbud, der gives til bestemte samfundsgrupper på grundlag af lovgivning, der henhører under indenrigs-, social- og undervisningsministerierne.

[Socialministeren]

Udvalget har foretaget en omfattende analyse af de eksisterende befordringstilbud. Det påtænkes nu på grundlag af analyserne at iværksætte forsøgsordninger i nogle kommuner og amtskommuner, herunder frikommuner.

Der er stillet krav til teleadministrationerne om, at samtlige telefonbokse bliver gjort handicapegnede. Fra 1. januar 1986 påbegyndes forsyning af ca. 5.000 døve med skrivetelefoner. Betalingen for disse nye telefonanlæg fordeles over samtlige telefonabonnenter, således at der kun vil blive tale om en fordyrelse af abonnementerne med ca. 10 kroner.

5. Sundhedsområdet.

Sundhedsvæsenets mange forskellige tilbud om forebyggelse, behandling og pleje står til rådighed for personer med handicap på lige fod med andre.

I takt med udflytningen fra de store institutioner til mindre institutioner, bofællesskaber og egen bolig er den særlige tværfaglige ekspertise, der kan være nødvendig for en tilfredsstillende betjening af personer med handicap, blevet integreret i det almindelige sundheds- og sygehusvæsen.

Denne udvikling er i overensstemmelse med normaliseringsprincippet og desuden med nærhedsprincippet, der betyder, at sundhedsvæsenets tilbud skal være så tæt som muligt på borgernes dagligdag og lokale miljø. Dette forudsætter imidlertid også en forbedring af de konkrete adgangsforhold.

Nærhedsprincippet må imidlertid i nogle tilfælde vige, fordi hensynet til at sikre og fastholde den nødvendige ekspertise kan nødvendiggøre en vis centralisering. Dette kan ifølge sagens natur især være nødvendigt, når det drejer sig om den specialiserede sundhedsmæssige indsats over for små handicapgrupper.

Nogle handicapgrupper har brug for langvarig eller gentagen behandling under indlæggelse på sygehus, f.eks. visse grupper af psykisk handicappede.

Af mange grunde er det ønskeligt, at gentagne eller langvarige indlæggelser begrænses mest muligt.

Dette søges bl.a. opnået gennem en fortsat udbygning af distriktspsykiatrien, samtidig med at bilstandslovens opholdstilbud for

voksne – bofællesskaber m.v. – nu også er til rådighed for disse grupper af handicappede.

6. Kulturministeriets område.

Pr. 1. januar 1985 blev statens bibliotek og trykkeri for blinde overført fra socialministeriet til kulturministeriet. Kulturministeren vil komme ind på informationsmulighederne for ordblinde i sin redegørelse om forbedring af informationsmuligheder for blinde, svagsynede og andre læsehandicappede.

Landsforeningen for Ordblindesagen har specielt med henblik på ordblinde peget på problemerne i forbindelse med lydbooksbetjeningen.

Lydbøgerne i folkebibliotekerne står allerede nu til rådighed for de ordblinde. Men produktionen er beskedent.

Over biblioteksloven ydes siden 1984 et særligt tilskud til ekstra lydbooksindkøb. Dette tilskud vil forhåbentlig få den virkning, at produktionen kan øges i de kommende år, således at tilbuddet får et mere tilfredsstillende omfang og indhold. Det er hensigten, at statens bibliotek og trykkeri for blinde skal overtage en overbygningsfunktion for folkebibliotekerne på lydbooksområdet. Dette vil medføre en betydelig udvidelse af tilbuddet.

Som nævnt i kulturministerens breddeidrætsredegørelse i februar 1985 er der et arbejde i gang i idrætsorganisationerne, hvor disse søger at forbedre udfoldelsesmulighederne for bestemte målgrupper, herunder personer med handicap.

Udvalget om breddeidræt, som har til opgave at skildre idrættens udvikling og vilkår de seneste år, overvejer ligeledes foranstaltninger, der kan forbedre vilkårene for de idrætsligt set dårligst stillede grupper i befolkningen, herunder også personer med handicap.

Dansk Handicap Idræts-forbund påpeger i sin rapport til udvalget om breddeidræt, at indsatsen over for idræt for personer med handicap ikke blot kræver et udvidet samarbejde mellem det private og det offentlige, men også et samarbejde på tværs af kultur-, undervisnings-, social- og sundhedssektorerne.

I øvrigt kan nævnes, at der i overensstemmelse med regeringens politik, hvorefter personer med handicap i videst muligt omfang skal betjenes gennem samfundets almindelige

[Socialministeren]

tilbud, forhandles med Danmarks Radio om mulighederne for, at Døvefilm Video kan udsende sine programmer via Danmarks Radios sendenet.

7. Undervisning.

Undervisnings- og uddannelsesstilbuddene til personer med handicap kendetegnes af en støt og rolig udvikling.

Småbørn, der endnu ikke har påbegyndt skolegangen, og som har funktionsvanskeligheder, modtager i stigende omfang særlig støtte i form af specialpædagogisk bistand. I langt de fleste områder er denne støtte ikke begrænset til børn med tale-sprogvanskeligheder. Omkring 5 pct. af alle småbørn tilbydes nu specialpædagogisk bistand.

Intet barn med handicap i *undervisningspligtig alder* er i dag uden undervisning, og kun i ganske enkelte tilfælde gives undervisningen uden for en skole eller med et lavere timetal, end hvad der gælder andre jævnaldrende. Også de private skoler underviser elever med endda ret svære funktionsvanskeligheder.

Specialundervisningen i folkeskolen er i det hele taget gjort til genstand for en omfattende analyse, hvor især afgrænsningen mellem elever med og uden behov for særlig støtte og mellem den almindelige undervisning og specialundervisningen er sat i fokus. Mange elever med handicap går i almindelige klasser, og det er fortsat et grundlæggende princip, at kun de elever, hvis individuelle behov ikke kan imødekommes ved en rimelig differentiering i den almindelige undervisning, bør henvises til specialundervisning.

Folkeskolens specialundervisning er i øvrigt i disse år karakteriseret af, at færre elever med handicap end tidligere henvises til isoleret beliggende specialskoler og til integreret undervisning i almindelige klasser, hvorimod elevtallet i specialklasser ved almindelige folkeskoler er stigende.

I *erhvervsuddannelserne* har man siden 1978 ydet specialpædagogisk støtte til unge med handicap, der har søgt optagelse i en erhvervsuddannelse. Alle skoler har mulighed for at reservere ressourcer til denne støtte, og der er da også et stigende kontingent af unge med handicap, der gør brug af dette supplement til en kompetencegivende uddannelse. De unge handicappede deltager i ud-

dannelserne sammen med ikke-handicappede unge, og ordningen er en decentral, individuel indsats med vægt på, at den handicappede unge selv deltager i tilrettelæggelsen af den nødvendige støtte til det aktuelle uddannelsesforløb.

Den særlige *kompenserende specialundervisning for voksne* og den *hensyntagende specialundervisning under fritidsloven* har udviklet sig betydeligt siden 1980. Deltagertallet er mere end fordoblet. I flere og flere amtskommuner modtager unge med handicap et 3-årigt efterskoletilbud efter endt folkeskole, ligesom private initiativtagere i dag arrangerer kompenserende eller hensyntagende specialundervisning for en bred variation af funktionshæmmede og inden for et betydeligt antal emner.

En revideret vejledning om den kompenserende specialundervisning vil blive udsendt i begyndelsen af 1986.

I forbindelse med *10-punktsprogrammet for voksenundervisning og folkeoplysning* er der stillet midler til rådighed for forsøgs- og udviklingsarbejde, der retter sig mod personer med handicap. Det drejer sig bl.a. om forsøg med klubagtige aktiviteter, computerstyret kommunikation til svært fysisk handicappede, undervisning af læse-stave-retarderede voksne samt et forsøg vedrørende punktskrift som korrespondanceundervisning.

Som eksempler på særlige initiativer kan nævnes, at undervisningsministeriet påregner med start fra efteråret 1986 at etablere en 2-årig forsøgsuddannelse til tegnsprogstolk for døve, og at undervisningsministeriet fra august 1986 vil give tilskud til at gennemføre kursusvirksomhed af højskolelignende karakter for voksne døve.

Undervisningsministeriet inviterer hvert år de handicappedes organisationer, forældre, foreninger o.a. til et to dages kontaktmøde, hvor problemer vedrørende handicappedes undervisning og uddannelse kan præsenteres og drøftes. Ved det seneste møde fremkom en stærk opfordring til undervisningsministeren om at tage initiativ til en analyse af det tværsektorale samarbejde omkring handicappede på kommunalt og amtskommunalt plan, idet man fandt, at dette samarbejde mange steder fungerede dårligt.

På denne baggrund har undervisnings-, social- og indenrigsministerierne sammen med de kommunale organisationer og De

[Socialministeren]

samvirkende Invalideorganisationer drøftet mulighederne for at medvirke til en bedring af forholdene. Der er enighed om i fællesskab at sætte en række idé-, forslags- og vejledningsprægede initiativer i gang i den kommende tid og i øvrigt inden for de enkelte områder at være optimalt opmærksom på dette meget afgørende emne.

Afsluttende bemærkninger.

Den gennemførte udlægning af ansvaret for service til personer med handicap fra staten til de lokale og regionale myndigheder som en integreret del af disses ansvar for den lokale befolkning er anerkendt som et vellykket skridt i retning af at lette integrationen af personer med handicap i samfundet. Der er ligeledes sket fremskridt med hensyn til generel anerkendelse i praksis af, at spørgsmål vedrørende personer med handicap skal løses inden for den sektor, hvor de opstår, og altså ikke på forhånd henhører under de sociale myndigheder.

Vi er i dag nået langt i bestræbelserne på at integrere personer med handicap i samfundet og sikre dem ligestilling. Men vi må stadig udvikle vores tilbud gennem forsøg, udnyttelse af teknologiske fremskridt, nytænkning og holdningsændringer, hvor målet må være at tage udgangspunkt i det enkelte menneskes selvværd.

Men uanset hvor meget der gøres, er det ikke muligt at fjerne et handicap. Der må fortsat inden for alle dele af samfundet udfoldes bestræbelser på at afbøde virkningerne af handicap. Men invaliditeten består. Samfundet kan ikke fjerne problemerne.

På det alment menneskelige plan ligger der også en udfordring for de ikke-handicappede mennesker.

Når vi ikke-handicappede forholder os til handicappede, opfører vi os tit akavet og kejtet. Vi er tilbøjelige til enten helt at negligere eller udelukkende at sætte fokus på handicappet og først i anden omgang se på mennesket.

Bag en fysisk eller psykisk skavank er et menneske.

De handicappede vil gerne undvære denne reaktion i samværet med andre mennesker, og jeg finder det uhyre vigtigt, at vi får taget hul på denne problematik og forhåbentlig kan få flyttet nogle holdninger og fordomme.

Jeg håber, at denne redegørelse også vil kunne bidrage til en debat om kravene til de ikke-handicappede mennesker.

Redegørelse af 3/12 85 om informationsmulighederne for blinde, svagsynede og andre læsehandicappede.

(Redegørelse nr. R 6).

Ministeren for kulturelle anliggender (Mimi Stilling Jakobsen):

I redegørelsen tages der blandt andet udgangspunkt i Betænkning nr. 950 om biblioteksbetjening af blinde og svagtseende, som kom i 1982. Denne betænkning gennemgik hele området og indeholdt forslag til de forbedringer, som udvalget kunne ønske. Alle interesserede parter på både produktions- og distributionssiden var repræsenteret og, hvad der er vigtigst, de synshandicappede selv. Det er også dette udvalgs forslag, der har ligget til grund for de forbedringer af læsehandicappedes information, der især har fundet sted det sidste par år.

Ved førstebehandlingen af forslaget til folketingsbeslutning B 120 var der enighed om, at formålet med forslaget, at forbedre forholdene for de blinde, svagsynede og andre læsehandicappede grupper med henblik på en ligestilling mellem disse grupper og andre grupper i samfundet, er godt og positivt og det bør gentages.

De læsehandicappede

Indledningsvis er det praktisk kort at præcisere, hvad der menes med udtrykket læsehandicappede, og hvilke materialer der er bærere af informationen.

Udtrykket læsehandicappede dækker over flere grupper, som har det tilfælles, at de ikke eller kun med besvær kan tilegne sig indholdet af en trykt tekst. Men grundene hertil kan være meget forskellige. De grupper, der er tale om, er: blinde, svagsynede, døvblinde, læse- og sprogetarderede, herunder ordblinde, svage læsere (læseuvante), plejehjemspatienter og andre ældre, hvor en eller flere af sanserne er svækkede, afatikere, åndssvage og såkaldt svagt begavede.

Desuden er der nogle grupper, som også ofte nævnes blandt de læsehandicappede, f.eks. mennesker, som ikke kan holde en bog eller blade i den, og hørehandicappede, hvor